

Jihočeská universita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta

Kontaktní práce v oboru Obecná a srovnávací pedagogika

**Preventivní výchovný systém
sv. Jana Boska**
- aspekt dobra a zla v jeho výchově

vyučující: Mgr. Petr Břichcín
student: Jaroslav Fogl
ročník: první
akademický rok: 2000/2001
datum: 1. prosince 2000

Úvod

V této práci bych chtěl představit preventivní výchovný systém sv. Jana Boska, italského kněze, který žil v 19. Století a poukázat na důležité aspekty výchovy a to je dobro a zlo. Každý vychovatel si pokládá otázku, co pro něho tyto dva aspekty znamenají. Jak mladé lidi odnaučit zlu a přeorientovat je k dobru? To je otázka, kterou se zabývá lidstvo od doby, kdy začal život lidí na planetě Zemi, protože každý člověk se přiklání více ke zlu. A proto bych chtěl poukázat na to, jak to Don Bosko ve své praxi mezi mladými dělal a jak chápal zlo a jak dobro v životě mladého člověka. Mi-moto vnímám, že je potřeba si to ujasnit i ve svém přístupu, abychom byli schopni mladým lidem předat hodnoty dobra a poukázat na škaredost zla. Ve svém snu v devíti letech Don Bosko, který je velice výbušný, vběhne mezi chlapce, kteří klejí, nadávají a perou se, aby je umlčel fackami. Ale tajemná postava mu říká: “Tyto své přátelé nezískáš bitím, ale mírností a láskou. Dej se hned do práce a vysvětlí jim, jak ošklivý je hřích a jak vzácná je ctnost.”¹ Toto ovlivňuje jeho život na tolik, že se rozhodne věnovat výchově a záchraně mládeže celý život. A proto celou svoji výchovnou motivaci shrnuje do hesla: “Da mihi animas, cetera tolle.”² Myslím, že už jenom toto heslo mluví o vztahu k mládeži a vyjadřuje také to, o co celý život usiloval a koneckonců, jak dobro a zlo ve své výchově vnímal.

¹ BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. 1. vyd. Praha: Portál, 1991, s. 9.

² Překlad: Dej mi duše, ostatní si vezmi.

1. Osobnost sv. Jana Boska

1.1. *Kdo je Don Bosko*

Devatenácté století znamenalo pro Evropu mnoho válečných tažení, kupř. Napoleonské války, různé revoluce, sjednocování Itálie.³ A v této dramatické době, kdy Piemont⁴ byl též zasažen těmito vojenskými tahy a dobýváními území, se narodil 16. srpna 1815 sv. Jan Bosko v osadě zvané Becchi nedaleko Turína. Již ve dvou letech mu umírá otec.⁵ To je jeho první velice silná vzpomínka z mládí, která ovlivnila celý jeho život mezi opuštěnou mládeží. Jeho výchovy se ujala matka Marie Occhienová – Bosková a vložila mu základy víry, ale i základy společenského života. Její výchova byla založená na jednom jediném heslu: *Bůh tě vidí!* Ovšem Janova výbušná a živá povaha vyžadovala stálou výchovu a starost.

Jeníkova odvaha rostla ruku v ruce s jeho věkem. Často si hrál s hochy z osady na blízké louce a často přicházel domů s modřinami a roztrhanými kalhotami. Matka se s ním vadila a vyčítala mu, co s těmi uličníky pořád dělá a proč za nimi chodí. On na to odpovídal: “Maminko, já si myslím, že když jsem s nimi, tak jsou hodnější a nehovoří sprostě.”⁶ Po letech Jan Bosko vzpomínal: “Bylo mi teprve pět let, když mi probleskla hlavou myšlenka shromažďovat kolem sebe hochy a učit je katechismu. To jsem si vroucně přál, to se mi zdálo jediným životním úkolem.”⁷

V devíti letech se mu zdá sen, který ovlivní celý jeho život. Zdá se mu, že je na veliké louce, kde si hraje mnoho chlapců, kteří sprostě nadávají, klejí a navzájem se bijí. On mezi ně vběhne a začne je mlátit a kopat. Objeví se tajemná postava muže, která mu říká: “Ne bitím, ale láskou si musíš získat tyto přátele! Dej se hned do práce a vysvětli jim, jak ošklivý je hřích a jak vzácná je ctnost.”⁸ Tento sen natolik ovlivnil jeho život, že pochopil, že by měl sloužit druhým. Proto již od svých 11 let pořádal v Becchi tzv. nedělní odpolední vystoupení, při kterém se spolu s kluky z osady modlil, prováděl různé atrakce, chodil po provaze, dělal různá pěkná a náročná salta a vypravoval přítomným nedělní kázání, doslovně a bez chyby.⁹

Velice toužil po tom, být vzdělaný, naučit se číst a psát, proto chodil přes zimu do školy do Castelnuova d’Asti. Ovšem jeho devatenáctiletý nevlastní bratr Antonín byl jiného názoru. Kvůli tomuto zájmu o studium ho neustále bil, až jej musela matka poslat do služby. A tak se Jeník stává ve dvanácti letech čeledínem u jedné rodiny v Murialdu.¹⁰ Jeho láska ke studiu ho však neopouští. Dále

³ Tehdy byla Itálie rozdrobena na několik státek, které chtěli revolucionáři spojit v jeden veliký stát. (poz. autora)

⁴ Bývalé území v Severní Itálii. Ještě v dnešní době se v této oblasti tento název používá. (poz. autora)

⁵ Srov. BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. 1. vyd. Praha: Portál, 1991, s. 12.

⁶ BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. 1. vyd. Praha: Portál, 1991, s. 20.

⁷ PETRÁŠ, Karel. *Světec Don Bosko*. Slavičín: Trend, 1998, s. 8.

⁸ Srov. BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. 1. vyd. Praha: Portál, 1991, s. 9.

⁹ Srov. BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. 1. vyd. Praha: Portál, 1991, s. 36.

¹⁰ Srov. BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. 1. vyd. Praha: Portál, 1991, s. 38.

čte knihy ve chvílích volna a jeho touha studovat se nijak neumenšuje.¹¹ Díky jeho strýcovi, bratru jeho maminky, se Jeník vrací domů a potkává jednoho kněze, který se jmenuje Jan Calosso. Ten si všimá jeho nadání a zve ho k sobě domů, aby ho začal doučovat vše, co se na základní škole nenaučil, ale nejen to, naučil ho modlit se, rozjímat a vést pravidelně svátostný život. V pamětech napsal: “Konečně jsem našel věrného přítele své duše.”¹² Díky dobrým lidem se dostává na gymnázium do Castelnova d’Asti a po výborných výsledcích na teologii do Turína. Stále neví, čím by měl začít, proto vstupuje jako novokněz do ústavu pro doškolení kněží a tam poznává, při procházkách v ulicích, že by se měl věnovat záchraně duší opuštěných chlapců. Na základě této skutečnosti zakládá oratoř,¹³ kde se děje jeho výchovná praxe. Později staví domovy pro chlapce bez domova a zakládá řeholní společnost sv. Františka Sáleského, Dcer Marie Pomocnice a sdružení salesiánských Spolupracovníků na záchranu opuštěné mládeže. Umírá 31.1. 1888 v Turíně.

1.2. Sen v devíti letech

Důležitým aspektem pro jeho život se stal sen, který měl v devíti letech, kterému ze začátku nevěnoval zvláštní pozornost, ale který se stal směrem jeho výchovy a jeho preventivního systému. Sám tento sen později vypráví, cituji: *“Don Bosko vypravuje: V devíti letech jsem měl sen, který se mi vryl na celý život hluboce do paměti. Zdálo se mi, že jsem před naším domem na velice prostranném dvoře, kde se bavilo mnoho chlapců. Někteří se smáli, jiní si hráli, mnoho jich klelo. Když jsem zaslechl rouhání, šel jsem mezi ně a pokoušel jsem se je umlčet domluvami i pěstmi. Najednou se přede mnou objevil nádherně oděný muž. Byl již starší a jeho vzhled byl vznešený. Měl bílý plášť. Jeho tvář jsem nemohl posoudit, protože z ní vyzařoval zvláštní jas. Oslovil mě jménem a řekl mi: “Tyto své přátele nezískáš bitím, ale vlídností a láskou. Dej se hned do práce a vysvětli jim, jak ošklivý je hřích a jak vzácná je ctnost.” Celý zmatený a polekaný jsem namítl, že nejsem schopen vysvětlovat těmto chlapcům náboženství, protože sám dosud nic neznám. V tom okamžiku se přestali hádat, křičet a klít a obklopili mluvícího. “Kdo vlastně jste? Vždyť to, co říkáte, je nemožné, namítl jsem.” “Právě proto, že se ti to zdá nemožné, to musíš učinit možným, a to poslušností a vědomostmi.” “Kdo mě bude učit?” “Dám ti učitelku. Povede tě a naučí tě moudrosti. Každá jiná moudrost je zbytečná.” “Ale kdo jste vy?” “Jsem syn té, kterou tě matka naučila zdravit třikrát denně. Zeptej se na moje jméno mé Matky.” “V tu chvíli stála vedle něj vznešená Paní v slunečně zářivém plášti. Všimla si, jak jsem zmatený a bezradný. Pokynula mi, abych se k ní přiblížil, a vzala mě za ruku. “Dívej se,” řekla. V tu chvíli zmizeli všichni hoši a místo nich bylo všude plno koz, psů,*

¹¹ Srov. BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. 1. vyd. Praha: Portál, 1991, s. 40.

¹² Srov. BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. 1. vyd. Praha: Portál, 1991, s. 42 - 44.

¹³ Oratoř, bylo místo, ale i společenství, kde se vyučoval katechismus a vedli společné modlitby. Don Bosko to pojímá stejně, ale přidává tam i rekreaci. Dnes se to dá srovnat se střediskem mládeže, v kterém probíhá i křesťanské vzdělávání.

koček, medvědů a jiných zvířat. “Zde je tvoje místo, zde musíš pracovat. Buď pokorný, statečný a silný. To co uvidíš u zvířat, musíš uskutečnit pro moje syny.” Naráz se divoká zvířata změnila v přítulné beránky, kteří radostí poskakovali a mečeli kolem onoho Pána s Paní. Dal jsem se do pláče a prosil Paní, aby mi vysvětlila, co to všechno znamená. Položila mi ruku na hlavu a řekla: “Přijde doba, kdy všechno pochopíš.” Jak to řekla, nastal hluk a já se probudil. Měl jsem dojem, že mě bolí od ran ruce a že mám i rozbolavělou tvář od facek, které jsem schytl oplátkou. Sen byl tak živý, že se mi nepodařilo znovu usnout.”¹⁴ Tak to později píše ve svých vzpomínkách.

Přesto, že to byl jen sen, nikdy na něj nezapomněl, dokonce jej v životě stále provázel a utvářel jeho život. Na louce se objevují zlí chlupci a on je tajemnou osobou pozván, aby jim pomohl, ne však bitím, ale vlídností a láskou. Je nabádán k tomu, aby jim mluvil o špatnosti hříchu a kráse ctnosti. A právě tato výzva ho nutí, aby studoval a aby později vytvořil svůj výchovný systém, který by zahrnoval vlídnost a lásku a pomáhal mladým lidem vyhýbat se zlu, ctít a žít dobro. Proto se sen v devíti letech se stává důležitým počátkem jeho života a výchovné praxe.

¹⁴ BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. 1. vyd. Praha: Portál, 1991, s. 9 – 10.

2. Preventivní systém

Kdybychom se zeptali sv. Jana Boska, v čem spočívala jeho výchova, neodpověděl by nám. Cituji: “r. 1886 odpovídá řediteli semináře v Mountpellier, panu Düpuymu: “Chcete, abych vysvětlil svoji metodu? Zklamám vás! Ani já ji totiž neznám! Šel jsem vždy dopředu, jak mi vnukal Pán a jak to vyžadovali okolnosti.”¹⁵ Dějiny ve své výchově zaznamenávají dva výchovné systémy - Systém preventivní a represivní.

Represivní systém je založen na autoritě, příkazech, nákazech a trestech. Představený musí být vždy přísný, nikdy se nestýká s vychovávanými, jen při přestoupení daného zákona se s vychovávaným stýká a to při káráni a trestání. Za každý přestupek je předem stanovený trest, proto neexistuje mezi vychovatelem a vychovávaným žádný vztah. Když je vychovatel přítomný mezi mládeží, tak je to jen proto, aby je hlídal a napravoval provinilce.¹⁶

Preventivní systém je úplně jiný. Jsou v něm také obsažena pravidla chování v domě, ale pro stálou a přátelskou přítomnost mezi mládeží, je složitější pro mladého, aby se přestupků dopustil. Každopádně je založený na úctě ke každému jedinci, jako k individuální a jedinečné osobě a stojí na těchto základních přístupech:

- společném dialogu, společném řešení problémů a komunikaci v přátelské atmosféře (skrže dialog se stává mladý člověk člověkem)
- spolupráci každého mladého člověka a to vyžaduje od vychovatele potřebu stát se jeho přítelem
- stálé přítomnosti mezi mladými
- ukazování životních norem vychovatele mladému
- snaze předcházet deformacím¹⁷

Kdybychom ovšem mluvili jenom o těchto bodech, tak je to stále ještě prázdné, protože tyto body nepostihují potřeby a rozvoj celého člověka. Proto je preventivní systém postaven na třech motivech, které postihují princip výchovy a v kterých je v podstatě zahrnut celý preventivní systém. Tyto tři motivy preventivního systému stojí společně v každém vztahu. A je to: **LÁSKA (dobrota), ROZUM, NÁBOŽENSTVÍ (víra)**.¹⁸

LÁSKA není v preventivní systému jen pedagogickým termínem, ale něčím zcela konkrétním založeným na evangeliu. Je to takový přístup, aby mladí nebyli jen milováni, ale věděli o tom, že jsou

¹⁵ P. KOPECKÝ, J. *Výchovná metoda sv. Jana Boska*. Samizdat, s. 1.

¹⁶ Srov. GRILLO, Salvatore. *Sistema preventivo di Don Bosko*. Arese: Scoula grafica Giuseppe Pellitteri, 1998, s. 5 – 6.

¹⁷ Srov. P. Kuchař, Pavel. *Preventivní a represivní systém*. Strojopis, s. 4.

¹⁸ Tyto tři aspekty (motivы) preventivního systému jsou vyžadovány jak od vychovatele, tak i od vychovávaného.

milování.¹⁹ Neslouží k manipulaci toho druhého, ale přináší dialog, důvěru a větší schopnost mladého člověka rozhodnout se pro dobro a něco přinášet ze svých darů druhým.

ROZUM vyvažuje tuto emocionální rovinu a vede mladého člověka k tomu, aby na základě uvažování, rozvažování a rozumu byl schopen převzít plnou zodpovědnost za svůj život. Tato oblast je založena na důvěře, protože jsou chvíle, kdy si mladý neví rady, jak dál a tehdy přichází za ně-kým starším, ke kterému má důvěru, aby se ho zeptal, jak by tento případ řešil a co by doporučil.

NÁBOŽENSTVÍ splňuje touhu každého člověka po duchovních věcech a nabízí ve výchově vytvoření láskyplného vztahu k osobnímu Bohu. Pro každého mladého člověka, pokud je vztah k Bohu hluboký, se stává náboženství nebo spíše víra velkou životní pomocí. Mimo to, církev dává normy chování, které přinášejí řád života a společenského chování.

Ovšem tyto tři motivy by nestačili kdyby se nepraktikovala **asistence**, tj. přítomnost mezi mládeží, **důvěrné slovo vychovatele**, které je vhodné v dané situaci a zasahuje nitro člověka, **důvěra**, tj. snaha získat si důvěru mladého, **dobrota**, tj. láskyplný přístup vychovatele k mladému, **povzbuzení a rodinnost**, která je zvláště důležitá pro dobrý rozvoj člověka a získání důvěry.²⁰

¹⁹ Srov. GRILLO, Salvatore. *Sistema preventivo di Don Bosko*. Arese: Scoula grafica Giuseppe Pellitteri, 1998, s. 38.

²⁰ Srov. P. Kuchař, Pavel. *Preventivní a represivní systém*. Strojopis, s. 4 – 13.

3. Aspekt dobra a zla ve výchově Dona Boska

Když si přečteme spisek Dona Boska o preventivním výchovném systému,²¹ těžko si uvědomíme, jak vnímal dobro a zlo ve své praxi. Don Bosko byl vychovatel - praktik, který nejen že chodil na pedagogické přednášky ale učil se i z výchovných omylů svých i omylů druhých vychovatelů. Proto neustále reflektuje svoje přístupy, celkový rozvoj a posun mladého, jak tělesný a psychický, tak i duchovní.²²

Co znamenalo pro něho dobro a zlo v jeho výchově? Abychom našli odpověď na tuto otázku, musíme hledat odpověď v jeho myšlenkách a životních událostech jednotlivých lidí, kteří díky Donu Boskovi poznali, co je dobro a zlo a prodělali si svoji životní konverzi. Musíme si ovšem uvědomit, že Don Bosko byl mužem svatého života, kterému šlo hlavně o spásu chlapců, které měl na starosti. Proto se ve své výchově i ve svém vnímání dobra a zla orientoval nejen na tělesnou a psychickou stránku člověka, ale i na duchovní. Proto též musíme vědět, že věřil v to, že se všichni lidé spasí²³ (tzn. všeobecnou spásu), protože člověk není vždy tak zlý, jak na první pohled vypadá, ale je nutné pro to, aby byl dobrý, něco udělat.²⁴

3.1. *Pohled na životní příběh dvou různých chlapců*

Nejlépe bude, když si osvětlíme tyto dva aspekty dobro a zlo na postavách dvou chlapců.

8. prosince 1841 vešel do sakristie kostela sv. Františka z Assisi chlapec jménem Bartoloměj Gareli. Kostelník jej chtěl vyhnat, ale Don Bosko jej zastavuje a nazývá Bartoloměje přítelem. Po- zve jej na mši sv. a po ní se setkají a rozmlouvají spolu. Z rozhovoru zjišťuje, že je sirotek, který musí pracovat na stavbě, aby se uživil a že nebyl v kostele už mnoho let. Don Bosko, aby odlehčil situaci a získal si důvěru chlapce, zeptá se jej: "Umíš pískat?" On se začal smát a otevírá své srdce k dalším otázkám. Dále zjišťuje, že nezná nic z katechismu, že ještě nebyl u prvního sv. přijímání, ale že by měl zájem. Don Bosko se hned dá do díla a začne jej učit o Bohu, jako dobrém Otci. Dů- ležitou se stává odpověď na otázku, jestli ho tam už nebudou bít, až přijde příště. A Don Bosko od- povídá: "Neboj se. Od nynějška jsi můj přítel a nikdo se tě nedotkne."²⁵

Další chlapec, kterého chci představit se jmenuje Michal Magone, který ztratil otce, a jeho maminka, protože musí pracovat jako uklízečka u jedné rodiny, nemá čas na to sledovat, co Michal se svoji partou kluků dělá. A Michal se zatím stává vůdcem party, která nedělá jen dobré věci. Don Bosko jej jednoho dne je zahlédne v Carmagnole na vlakovém nádraží s partou dovádějících

²¹ Viz. GRILLO, Salvatore. *Sistema preventivo di Don Bosko*. Arese: Scoula grafica Giuseppe Pellitteri, 1998, s. 5 – 13.

²² Je dokázáno, že měl poznámkový blok, ve kterém si dělal poznámky o chování a růstu chlapců. Ovšem těmto poznámkám nikdo nerozuměl.

²³ Srov. BOSCO, Teresio. *Duchovní cvičení s Donem Boskem*. Praha: Portál, 1994, s. 107.

²⁴ Srov. JOB, Pavol. *Čerpajme z múdrosti dona Bosca*. Trnava: Oto Németh, 1998, s. 30-32.

²⁵ Srov. BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. 1. vyd. Praha: Portál, 1991, s. 105 - 108.

chlapců. Vběhne mezi ně a osloví jej a zjišťuje, že sám doma, že přestal chodit do školy, protože jej ze školy kvůli kázni několikrát vyhodili a proto se zabavuje pouličním životem. Proto jej Don Bosko posílá za jeho farářem a ten jej na jeho žádost se svolením matky posílá do Turína k Donu Boskovi. Po příchodu do oratoře se Michal zúčastnil ohnivě všech zábav, byl radostný a spokojený. Jen chodit do školy mu dělalo potíže. Protože však měl Dona Boska rád a nechtěl, aby jej propustil, proto do školy z poslušnosti chodil, ale už nevyrušoval. Ovšem po krátkém čase ho najednou hry přestaly bavit a seděl často sám v koutku. Tehdy, kdy zakusil, že není tak dobrý jako ostatní chlapci se jeho život díky sv. smíření mění. Stává se z něho člověk, který hluboce věří v Boha a má vyřešené své komplexy a hříchy svého mládí. Jak sám později řekl: "Dva mí kamarádi už jsou za mřížemi. Nechci skončit jako oni."²⁶

3.2. Pohled na jejich situaci z hlediska dobra a zla

3.2.1. Aspekt zla

Když se podíváme na příběh obou chlapců, tak nás napadnou určité souvislosti. Bartoloměj nemá rodiče a musí se uprostřed kapitalistického světa plně postarat sám o sebe. Je z toho smutný, protože ho to nikdo nenaučil a neví, jak má pokračovat a co dělat. Proto si vzpomíná na prožitek z rodiny a zajde do kostela, kde doufá, že najde klid a načerpá sílu. Místo toho ho kostelník v kostele bije a nadává. Ale přece se tam najde člověk, který se ho zastane, i když je už z poměrů, které jsou na jeho pracovišti, zvyklý. Kdyby si ho Don Bosko nevšiml, odešel by a můžeme si domyslet, jaké by to mělo následky.

Dříve ovšem, než začneme hodnotit Don Boskovi postoje ke zlu, musíme si uvědomit, že Don Bosko nikdy nikoho nepovažoval za ztraceného.²⁷ Nikdy nevěřil tomu, že by se ten dotyčný mladý člověk nemohl obrátit. Vždy říkal: "Zavinila to situace, v níž se ocitli. Kdyby našli dobrého přítele, který by měl o ně zájem, byli by z nich dobří hoši."²⁸ A právě takto vnímá Don Bosko špatný postoj mladých a tento svět. Jako svět, který je nespravedlivý, likvidující optimismus mladého člověka, ničící jeho dobré postoje.²⁹

Dalším z důležitých věcí, narušujících duši člověka je nevzdělanost a samota, která vede člověka ke komplexům méněcennosti.³⁰ Tento handicap nutí člověka dělat ze sebe alespoň tělesně silné-ho, když není duševně. Na základě těchto poznatků se dal ihned do díla záchran, protože pochopil, že ořesné skutečnosti, kterou chlapci prožívají, je může dovést k špatnému životu.³¹

²⁶ Srov. BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. 1. vyd. Praha: Portál, 1991, s. 258 – 263.

²⁷ Srov. BOSCO, Teresio. *Duchovní cvičení s Donem Boskem*. Praha: Portál, 1994, s. 113.

²⁸ BOSCO, Teresio. *Duchovní cvičení s Donem Boskem*. Praha: Portál, 1994, s. 113.

²⁹ Srov. *Stanovy a pravidla společnosti sv. Františka Sáleského*, 1984, čl. 27.

³⁰ Srov. SCHÖCH, Hans und Dr. MOSER, Robert. *Don Bosco von Valdocco bis Waldwinkel*. Waldwinkel: Berufsbildungswerk der Salesianer Don Boscos, 1979, s. 59.

³¹ Srov. BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. 1. vyd. Praha: Portál, 1991, s. 108.

Když se podíváme na situaci Michala Magoneho, dá se vnímat u něj zlo podobně. On má jen matku, která není stále doma a Michal, jehož jedinou zábavou během dne je škola, ze které je později vyhozen, a díky této samotě a nepochopení se stává pouliční darebákem s partou kluků, stejně zaměřených. I on proto není vzdělaný a proto se lehce přikloní ke zlu. Přemíra volného času z něho dělá darebáka, který se řítí do zániku.

Dalšími prvky zla vnímal Don Bosko v lenosti a zahálce. Sám píše ve svých pravidlech pro oratoř a dům z roku 1847: “Tato oratoř má za cíl vzdalovat mládež od zahálky a od špatných společenství, především o svátečních dnech. Přijati mohou být všichni bez ohledu na věk a postavení.”³² Proto usiloval o to, aby byli chlapci zaměstnáni a nevymýšleli nekalé věci.

Don Bosko chápal zlo jako vnitřní bloky bránící k přijímání dobrých postojů a výchovného působení vychovatele a Boží milosti. “Přesvědčil se, že výchova je záležitostí srdce a proto se nedá začít s výchovou, dokud nebylo získáno srdce, "tato pevnost, do níž nemá přístup tvrdost a přísnost." Jinými slovy: Don Bosko pochopil, že se nedá započít s výchovou dříve, dokud nebyly odstraněny všechny obranné postoje a dokud žák nedostal motivaci, tj. dokud se nepřesvědčil, že ho chce dobře připravit na budoucnost.”³³ A do této roviny patří i křesťansky pojímaný hřích, který ničí v člověku život s Bohem a ničí radost, která je nutnou podmínkou pro výchovu podle metody Dona Boska. Několikrát během svého života řekl: “Nezapomínejte, že chlapci chybují spíše kvůli své živosti, než ze zlého úmyslu. Spíše nejsou dobře animováni, než že by byli tak špatní. O Hochy je třeba bedlivě pečovat a pozorně asistovat, aniž by pociťovali, že jsou vychováváni. Je potřeba účastnit se jejich her a snášet jejich povyk a zábavu, která by dospělého nudila.”³⁴

A ještě jeden důležitý moment ve výchově k dobru. Don Bosko si moc vážil svátostí a připisoval jim ve výchově veliký význam. Ve svém dopise z Říma píše: “Hovoriš tede, že medzi mojimi chlapcami sú takí, čo nenažívajú v pokoji s Bohom?” “Toto je prvá príčina zlej nálady. Ak srdce nežije v pokoji s Bohom, chlapec sa stáva nepokojným a podráždeným, neznáša poslušnosť, pre nič za nič vybuchuje, zdá sa mu, že všetko ide zle a keďže nemá lásky, myslí si, že ani predstavení ho nemajú radi.”³⁵ Proto je náboženství ve výchovné metodě Dona Boska tak důležité.

Díky své praxi poznal jeden hlavní a nezákladnější poznatek ve své výchovné praxi a to, že u každého člověka existuje BOD DOBRA, který jej nabádá k tomu, aby nezašel ve své špatnosti moc daleko. Povinností vychovatele je tento bod najít a využít pro integrální rozvoj jeho osobnosti.³⁶

Pokud bychom to vše shrnuli, tak pro Dona Boska zlo představovalo tyto oblasti:

- 1.) Svět, který mladého člověka kazí a bere mu optimismus.
- 2.) Samota, kterou mladý člověk ve světě pociťuje a která jej vede k tomu, aby se z životem popral jak umí, bez nároku na jeho postupný rozvoj osobnosti. (Vede k tvrdosti a zvrhlosti)

³² BOSCO, Teresio. *Duchovní cvičení s Donem Boskem*. Praha: Portál, 1994, s. 122.

³³ FONTANA, Umberto. *Člověk a zasvěcení v duchu Dona Boska po sto letech od jeho smrti*. Praha: Portál, 1992, s. 67.

³⁴ IHNÁT, Jan. *Myšlenky sv. Jana Boska na každý den v roce*. Praha: Salesiánská provincie Praha, 1998, s. 9.

³⁵ BINCO, Enzo. *Nestačí ich milovať... Řím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1984, s. 41.*

³⁶ Srov. JOB, Pavol. *Čerpajme z múdrosti dona Bosca*. Trnava: Oto Németh, 1998, s. 30-32.

- Nepřítomnost žádného člověka, který by byl přítelem a pomocníkem v orientaci v životě a ve víře.
- 3.) Nevzdělanost, která vede ke komplexům méněcennosti.
 - 4.) Zahálka a lenost, která vede k vymyšlení vlastních nebezpečných a špatných zábav.
 - 5.) Hřích³⁷ a vnitřní bloky bránící k přijímání dobrých postojů, výchovného působení a Boží milosti.

Proto by se podle Dona Boska měly tyto věci odbourávat tím, že si vychovatel získá srdce a lásku mladého člověka a najde BOD DOBRA, který vlastní každý člověk.

3.2.2. Aspekt dobra

Když se podíváme na to, jak Don Bosko vnímal dobro, je to velice těžké téma, protože zahrnuje širokou oblast přístupů. Ale dalo by se říci, že je to opak všeho toho, co bylo popsáno na závěr kapitoly aspekt zla. Ale přesto stojí za to zdůraznit některé postřehy z jeho výchovné praxe.

Je dobré připomenout, že Don Bosko věděl i o tom největším darebákovi, že má ve své duši místo, v kterém je schopen přijímat dobro a ze kterého může vycházet pozdější změna.³⁸ Proto věřil tomu, že je v srdci mladého více toho dobrého, než zlého. Ale vnímá také, že výchova k dobru závisí hodně na kvalitách vychovatele. Sám řekl: “Chceš, prospět svým hochům? Více se za ně modli, více se za ně obětuj. Chceš, aby byli lepší? Bud' světější ty.”³⁹ Toto patří také k těmto důležitým prvkům ve výchově, protože mladý člověk vychovatele vidí a může být ovlivňován jeho postoji, přístupy a přesvědčením. Ale toto vše souvisí s důležitým získat si srdce mladého člověka.⁴⁰ Protože “l'educatore, gaudagnato il cuore del suo protetto, potrà esercitare sopra di lui un grande impero.”⁴¹ Je schopen ho ovlivňovat už jenom svým přístupem a přesvědčením, takže mladý člověk moc dobře vidí, co je dobré. Uvedeme si pár příkladů: Bartoloměj Garelli, se na základě získání srdce vychovatelem, se přestává stydět chodit na katechismus⁴² a i Michal Magone mění od základu svůj život. Najednou mu není v prostředí proniknutém dobrotou a láskou nejen Dona Boska, ale i Boha

³⁷ IHNÁT, Jan. *Myšlenky Dona Boska na každý den v roce*. Praha: Salesiánská provincie Praha, 1998, s. 44.

³⁸ “L'educatore, gaudagnato il cuore del suo protetto, potrà esercitare sopra di lui un grande impero, avvisarlo, consigliarlo ed anche correggerlo, anche quando si troverà negli impieghi, negli uffici e nel commercio. Per queste e molte altre ragioni pare che il sistema preventivo debba prevalere al repressivo.” *volný překlad: Vychovatel, který si získal srdce svého chráněnce, může mít na něho veliký vliv (moc), poradí mu, utěšuje ho, koriguje ho, i když bude v zaměstnání, na úřadech a v obchodech. V tomto směru a mnohých jiných důvodech se zdá že se musí dávat preventivnímu systému přednost před represivním*. Srov. GRILLO, Salvatore. *Sistema preventivo di Don Bosko*. Arese: Scoula grafica Giuseppe Pellitteri, 1998, s. 7.

³⁹ BOSCO, Teresio. *Duchovní cvičení s Donem Boskem*. Praha: Portál, 1994, s. 111.

⁴⁰ Když se podíváme na příběh Bartoloměje Garelliho a jeho prvního setkání s Donem Boskem, se ho Don Bosko ptá, jestli umí pískat. A hned mu sám zapíská, aby odlehčil situaci. To má veliký pedagogický význam k odbourání komplexu méněcennosti a získání si srdce mladého člověka. Srov. SCHOCH, Hans und Dr. MOSER, Robert. *Don Bosco von Valdocco bis Waldwinkel*. Waldwinkel: Berufsbildungswerk der Salesianer Don Boscos, 1979, s. 59.

⁴¹ *volný překlad: Vychovatel, který si získal srdce svého chráněnce, může mít na něho veliký vliv (moc)*. Srov. GRILLO, Salvatore. *Sistema preventivo di Don Bosko*. Arese: Scoula grafica Giuseppe Pellitteri, 1998, s. 7.

⁴² Srov. BOSCO, Teresio. *Don Bosco*. 1. vyd. Praha: Portál, 1991, s. 105 - 108.

plnit své povinnosti, které mu do té doby dělali takové problémy a konat skutky lásky a milosrdenství druhým.⁴³

Jak jsem už uváděl, dalším velice důležitým aspektem pro výchovu k dobru je náboženství a konkrétně svátosti, eucharistie a písmo. Na těchto sloupech⁴⁴ Don Bosko staví svůj výchovný systém a skrze toto zaručuje, že bude mladý člověk růst k dobru a větší lásce k Bohu a ke svým bližním. Sám říká: “ Myslím si, že bez náboženstva sa medzi mladými nedosiahne nič dobrého.”⁴⁵ To znamená, že bez křesťanských zásad se sice člověk také rozvíjí, ale jeho rozvoj neodpovídá na potřeby celého člověka, který je nejen tělesný, ale i duchovní. Proto bylo za jeho života tolik úsilí o to, aby kluci chodili ke svátostem, protože se snažil udržet Boha v srdci mladého člověka.⁴⁶ Proto byl neustále k dispozici,⁴⁷ proto věděl, že nemůže být dobro a radost v srdci člověka, pokud člověk hluboce nevěří ve svého Stvořitele a Spasitele,⁴⁸ a pro to dělal vše proto, aby si získal srdce mladého a ten na základě toho poznával, že Don Bosko chce pro něho jen snahu o růst k dobru.⁴⁹ On chtěl především vychovat z člověka, dobrého občana a ušlechtilého křesťana.⁵⁰ To byl cíl jeho výchovy a je-ho snaha nabízet mladým růst k dobru a lásce.

Často říká slova s. Filipa Neriho: “Běhejte skákejte, dělejte si co chcete, hlavně nehřešte.”⁵¹ To znamená, že dává člověku úplnou svobodu a volnost k tomu, aby se mohla projevit jeho potřeba k pohybu a ke hře. Na těchto věcech staví vše ostatní, protože skrze hru, pohyb, asistenci a zúčastňování se her mladých, otevírá mladý člověk své srdce a je schopen se vydat odvážně cestou dobra.⁵²

Kdybychom shrnuli všechny tyto věci do hromady, tak bychom viděli, že to vyžaduje od vychovatele mnoho nároků, ale tento způsob přístupů je pro mladého člověka nejpřirozenější a dává mu svobodu.⁵³

Když to vše shrneme, tak pochopíme, že Don Bosko vnímá dobro ve výchově, takto:

- 1.) Každý člověk má v sobě bod dobra, skrze který je možná snaha o jeho integrální rozvoj a kde se setkává s Bohem.⁵⁴

⁴³Srov. BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. 1. vyd. Praha: Portál, 1991, s. 258 – 263.

⁴⁴ Don Bosko nazval hlavními sloupy jeho výchovného systému eucharistii a úctou k Panně Marii, jako k naší nebeské Mamince. Ale mimo to ještě jmenuje i svátost smíření, která ponouká člověka k dobru a i písmo, na základě kterého se mohou očišťovat lidské nedostatky a které otevírá člověku poznání své hříšnosti a tím i poznání své svobody. Srov. P. KOPECKÝ, J. *Výchovná metoda sv. Jana Boska*. Samizdat, s. 4 - 5.

⁴⁵ Srov. CERIA, Eugenio. *Don Bosco s Bohom*. Bratislava: Vadavateľstvo Don Bosco, 1997, s. 145.

⁴⁶ Srov. CERIA, Eugenio. *Don Bosco s Bohom*. Bratislava: Vadavateľstvo Don Bosco, 1997, s. 144.

⁴⁷ Srov. CERIA, Eugenio. *Don Bosco s Bohom*. Bratislava: Vadavateľstvo Don Bosco, 1997, s. 148.

⁴⁸ Srov. CERIA, Eugenio. *Don Bosco s Bohom*. Bratislava: Vadavateľstvo Don Bosco, 1997, s. 145.

⁴⁹ Pro srov. Sám říká: “Jsem ochoten lézt po kolenou až na Supergu, abych zachránil duši.” BOSCO, Teresio. *Duchovní cvičení s Donem Boskem*. Praha: Portál, 1994, s. 112.

⁵⁰ BOSCO, Teresio. *Duchovní cvičení s Donem Boskem*. Praha: Portál, 1994, s. 27.

⁵¹ BOSCO, Teresio. *Duchovní cvičení s Donem Boskem*. Praha: Portál, 1994, s. 27.

⁵² Srov. BIANCO, Enzo. *Nestačí ich milovať... Rím: Slavenský ústav svätého Cyrila a Metoda*, 1984, s. 37.

⁵³ Srov. FONTANA, Umberto. *Člověk a zsvěcení v duchu Dona Boska po sto letech od jeho smrti*. Praha: Portál, 1992, s. 59.

⁵⁴ Srov. JOB, Pavol. *Čerpajme z múdrosti dona Bosca*. Trnava: Oto Németh, 1998, s. 30-32.

- 2.) Aby se v člověku rozvíjelo dobro, musí to vidět také na svém vychovateli který, když si získá jeho srdce má na něho veliký výchovný vliv.
- 3.) Víra v Boha, svátosti a písmo, bez nichž není možná snaha o růst k dobru.
- 4.) K tomu pomohou různé prostředky (hry, apod.), k otevření nitra mladého člověka a získání jeho důvěry.

Závěr

Dá se říci, že Don Bosko v určitých věcech předběhl dobu. Jeho výchovný styl je velice účinný a rozvíjející celou osobnost člověka v celém jeho složení, i když to vyžaduje od vychovatele mnoho sil, už přes stálou přítomnost a snahy získat si jeho srdce. Ale Don Bosko sám říká, že je to pro mladého člověka nejpřirozenější výchovné působení.⁵⁵

Don Bosko je praktik, který se celý život zabýval výchovou a proto se domnívám, že je to silný hlas na poli pedagogiky volného času a školství, protože přinesl, do svého století i do našeho, nový proud, který chápe člověka tak, jak se jej učili chápat dlouhou dobu významné osobnosti v oboru pedagogiky. A to je, snaha o získání srdce a lásky mladého, protože jenom na základě toho je schopen udělat velké věci na své cestě za dobrem.⁵⁶ V tomto si myslím, že je Don Bosko průkopník a proto jeho metoda vede k naplnění smyslu svého života. Průkopníkem je i ve vnímání dobra a zla. Protože tyto dvě oblasti, na kterých výchova stojí, chápe originálním způsobem, ale hlavně z hlediska pedagoga kněze, kterému jde o spásu duše každého člověka a proto mu věnuje všechn čas a síly. Bylo by mnoho věcí, které by bylo dobré v souvislosti s tímto tématem uvést, ale domnívám se, že by na to bylo potřeba mnohem více času a přečíst mnohem více knih, protože to znamená postupné odkrývání spirituality a pedagogického umění Dona Boska. Ovšem jsem velice rád, že jsem toto téma mohl zpracovat, protože jsem si mnoho pojmů a přístupů okolo Don Boskovi osobnosti připomněl, ale nejenom připomněl, ale i objevil.

⁵⁵ Srov. FONTANA, Umberto. *Člověk a zasvěcení v duchu Dona Boska po sto letech od jeho smrti*. Praha: Portál, 1992, s. 59.

⁵⁶ Srov. GRILLO, Salvatore. *Sistema preventivo di Don Bosko*. Arese: Scoula grafica Giuseppe Pellitteri, 1998, s. 7.

Literatura

Obsah

ÚVOD.....	2
1. OSOBNOST SV. JANA BOSKA.....	3
1.1. KDO JE DON BOSKO.....	3
1.2. SEN V DEVĚTI LETECH.....	4
2. PREVENTIVNÍ SYSTÉM.....	6
3. ASPEKT DOBRA A ZLA VE VÝCHOVĚ DONA BOSKA.....	8
3.1. POHLED NA ŽIVOTNÍ PŘÍBĚH DVOU RŮZNÝCH CHLAPCŮ.....	8
3.2. POHLED NA JEJICH SITUACI Z HLEDISKA DOBRA A ZLA	9
3.2.1. <i>Aspekt zla</i>	9
3.2.2. <i>Aspekt dobra</i>	11
ZÁVĚR.....	14
LITERATURA.....	15
OBSAH.....	16